

УДК 37.032+008

Антонюк Людмила

ст. викладач кафедри професійної та вищої освіти

Центральний інститут післядипломної освіти

ДЗВО «Університет менеджменту освіти»

Україна, м. Київ

ludmillaa007@ukr.net

ПРОФЕСІЙНА КУЛЬТУРА ВИКЛАДАЧА ЗАКЛАДУ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ: ЕКСПЛІКАЦІЯ ПОНЯТТЯ

Сьогодні вже для всіх очевидним є той факт, що сучасна професійна освіта повинна бути спрямована на підготовку не тільки конкурентоспроможного фахівця, здатного до продуктивної професійної діяльності, але й особистості зі стійкою системою цінностей. Отже, метою сучасної професійної освіти стає підготовка фахівця як носія загальної і професійної культури.

Зазначимо, що одним з перших вітчизняних науковців ХХ століття, хто обумовив успішність навчально-виховного процесу рівнем професійної культури вчителя, був В. Сухомлинський. На його думку, професійна культура вчителя – це особливості вираження його особистості в професійній діяльності. «З того, як і чому вихователь виражає себе, дитина робить висновок про те, якими є люди, взагалі, в чому полягає добро, в чому ідеал. Отже, необхідно, щоб особистість педагога приваблювала вихованців, надихала їх своєю цілісністю, красою ідейно-життєвих поглядів, переконань, морально-естетичних принципів, інтелектуальним багатством, працьовитістю». [4]

Аналіз наукової літератури свідчить про відсутність єдиного погляду щодо сутності та структури культури, в цілому, і професійної культури, зокрема. Спочатку досить вузьке і спеціальне за своїм змістом латинське слово *cultura*, що походило від *colo, colere* (виросування) і означало способи оброблення землі, з ХVІІІ століття поширилось на сферу вдосконалення, виховання (тобто

«виращування») людини у суспільстві, на різні прояви соціального життя людства [6]. Новітня наукова інтерпретація культури розглядає її як універсальну категорію, зміст якої трактується різними гуманітарними наукам, дослідницькими школами та авторами досить довільно.

Слід згадати 164 визначення культури, нараховані американськими теоретиками культури К.Клакхоном і А.Кробером ще у 1960-ті роки [7] та 70 формулювань, процитованих М.С.Каганом у його ґрунтовному дослідженні [5].

Серед безлічі визначень поняття «культура» є одне, яке, на наш погляд, можна назвати більш доречним враховуючи тенденції розвитку людства на початку XXI століття: «Культура – це спосіб діяльності людини по оволодінню світом». Зразу варто зазначити, що цей спосіб діяльності завдав непоправної шкоди як світові, так і людині [1].

Професійна культура (як частина загальної культури) у другій половині XX ст. вже розглядається не тільки як форма людської діяльності, але і як «найважливіший аспект життєдіяльності особистості, як соціальна діяльність, що складається із взаємозалежних цілісних феноменів, які не зводяться лише до певного комплексу знань, умінь і навичок» [3, с. 206].

Одне з визначень професійної культури запропонував для наукового обігу Й. Ісаєв: «Професійна культура – спосіб творчої самореалізації особистості викладача в різноманітних видах педагогічної діяльності та спілкування, спрямованих на освоєння, передачу та створення педагогічних цінностей і технологій» [2]. Розглядаючи професійну культуру як систему, Й. Ісаєв підкреслює, що це явище є системним утворенням, яке об'єднує в собі ряд структурно-функціональних компонентів, що має власну організацію, вибірково взаємодіє з довкіллям, і володіє інтегративними властивостями цілого [2].

Аналіз педагогічного доробку теоретиків і практиків освіти (А.М. Алексюк, В.І.Бондар, І.А. Зязюн, А.Й. Капська, Н.В. Кузьміна, А.С. Макаренко, Л.Б. Маліцька, О.Г. Мороз, І.М. Селютіна, В.О. Сухомлинський, М.В. Ткаченко тощо)

дозволяє виявити більш 70 професійно значущих якостей, які лежать в основі професійної діяльності викладача.

Особистісні якості та широкий загальнокультурний досвід викладача забезпечують його ефективне входження у професійну культуру і в подальшому проектується на площину конкретної педагогічної діяльності.

Діалектика загальнокультурного і фахового полягає у тому, що загальнокультурний розвиток особистості зумовлює вибір професії, зокрема вчительської, і підготовку до її здійснення. Цей вибір і безпосередня педагогічна діяльність визначають стратегію подальшого культурного розвитку професіонала. Таким чином, професійна культура забезпечує необхідний рівень виконання професійних функцій та перспективи самовдосконалення фахівця у майбутньому.

Список використаних джерел інформації:

1. Алексюк А.М. Педагогіка вищої освіти України: Історія. Теорія.: навч. посіб. Київ: Либідь, 1998. 558 с.
2. Исаев И. Теория и практика формирования профессионально-педагогической культуры преподавателя высшей школы: учеб. пособ. М.: Белгород, 1993. 219 с.
3. Сабатовская И. Проблема профессиональной культуры в современной отечественной социологической литературе. *Вчені записки Харківського гуманітарного ун-ту «Нар. укр. академія»*. 2002. Т. 9. С. 206–214.
4. Сухомлинський В. Вибрані твори: у 5 т. Київ: Рад. Школа, 1976-1977.
5. Каган М.С. Философия культуры. Санкт-Петербург: Петрополис, 1996. 416 с.
6. Энциклопедический словарь по культурологии / ред. изд. А.А.Радугина. М.: Центр, 1997. 478 с.
7. Krober A., Kluchohn C. A critical review of concepts and definition. Cambridge, Massachusetts, 1998.